

Kvalita života v Chorvatsku, Bývalé jugoslávské republice Makedonii a Turecku

Shrnutí

Úvod

Tato zpráva přináší komplexní analýzu a politicky významná zjištění týkající se kvality života ve třech kandidátských zemích EU: v Chorvatsku, Bývalé jugoslávské republice Makedonii a Turecku.

Zjištění vycházejí z druhého průzkumu kvality života v Evropě, který provedla nadace Eurofound (EQLS 2007). Kvalita života je analyzována v různých sociálních oblastech na základě objektivních i subjektivních ukazatelů. Zpráva se zabývá vnímanou ekonomickou situací domácností, rodinným životem, bydlením a lokálním životním prostředím, zdravím a přístupem ke službám zdravotní péče, vnímanou kvalitou společnosti a subjektivním pocitem životní pohody, jakož i vzájemnými souvislostmi těchto faktorů. Zpráva, která tyto oblasti zkoumá podrobněji a porovnává sociální skupiny v rámci jednotlivých zemí i mezi nimi, podává informace nezbytné jak pro pochopení situace v jednotlivých zemích, tak pro budoucí plánování politiky.

Politické souvislosti

Kandidátské země mají odlišné profily a různou historii vývoje, všechny však provádějí své předvstupní reformy a tím přispívají k vytváření prostoru společných zájmů a společných pravidel v oblasti politiky, které sdílejí s členskými státy EU.

Strategie Evropa 2020 určuje priority pro inteligentní a udržitelný růst podporující začlenění. Kandidátským zemím rovněž nabízí rámec pro ukotvení jejich vlastních reformních snah. Výzkum problematiky kvality života může napomoci při posuzování pokroku dosahovaného při plnění těchto cílů. Plnění některých z ambiciózních cílů, které se týkají se zvýšení zaměstnanosti, vyvedení obyvatel z chudoby a rozšíření vzdělávání, může být pro tyto země velmi náročné. Tato zpráva poskytuje určitá vodítka ohledně oblastí, na něž by se toho úsilí mělo zaměřit.

Rozdíly mezi staršími a novějšími členskými státy a kandidátskými zeměmi z hlediska kvality života a infrastruktury sociální péče jsou důležité pro pochopení výchozího stavu jednotlivých zemí, řešení situace znevýhodněných skupin ve společnosti a nalezení účinných cest ke zlepšení soudržnosti v Evropě. V této souvislosti zpráva přispívá i k úvahám o systému monitorování a sběru ukazatelů v různých zemích.

Klíčová zjištění

Celková spokojenost se životem v šetřených zemích je výrazně nižší než v 27 členských státech Evropské unie (EU-27), což souvisí hlavně s chudobou. Osoby s nízkým vzděláním, nezačleněné na trhu práce a žijící na venkově trpí nedostatečným příjmem a materiální deprivací. Četné aspekty sociálního vyloučení souvisí s nedostatečným příjmem, špatnými pracovními podmínkami a nejistotou zaměstnání, nedostatkem pečovatelských služeb a špatným zdravotním stavem.

Rozsah neformální ekonomiky, který se v jednotlivých zemích různí, má důsledky pro kvalitu života, protože osoby bez formálního zaměstnání uvádějí více nevýhod než osoby s řádným pracovním místem – z hlediska zdraví, pocitu životní pohody, materiální deprivace a kvality bydlení.

I přes vysokou míru vlastnického bydlení v uvedených zemích jsou náklady na bydlení velkou zátěží, zvláště pro obyvatele Bývalé jugoslávské republiky Makedonie a Turecka. Fyzický stav bytového fondu je často nevyhovující, protože vlastníci si nemohou dovolit jeho údržbu či modernizaci. Osoby žijící v městských oblastech také více znepokojují problémy v oblasti lokálního životního prostředí.

Rodiny jsou v kandidátských zemích vysoce důležité jak pro subjektivní pocit životní pohody, tak jako zdroj podpory. Částečně je to spojeno s tradičními strukturami domácnosti, přestože dochází k jejich

změnám, které jsou zvláště patrné v Chorvatsku. Muži se však nadále podílejí na domácích pracích v menší míře než ženy a v menší míře než muži v zemích EU-27.

Nerovnost žen a mužů je znatelná, ženy uvádějí více nevýhod než muži. Zaměstnanost žen je obecně nízká a pracovní místa (mužů i žen) se vyznačují dlouhou pracovní dobou a špatnou rovnováhou mezi pracovním a soukromým životem. Přibližně 45 % žen ve všech třech zemích (v porovnání s 35 % v zemích EU-27) uvedlo každodenní účast na péči o děti a jejich vzdělávání. Pokud posuzujeme pouze ženy s dětmi, podíl těch, kdo uvedené činnosti vykonávají denně, je ve 3 uvedených kandidátských zemích opět vyšší – 53 % v Chorvatsku a Bývalé jugoslávské republice Makedonii a 59 % v Turecku (45 % v zemích EU-27).

Neformální sociální podpora je pro obecnou spokojenost se životem v každé zemi velmi důležitá, což naznačuje, že může působit jako náhražka za instituce sociální péče, které existují jinde v Evropě.

Kandidátské země vykazují nerovnoměrné míry schvalování veřejných služeb a důvěry v instituce. Chorvatsko a Bývalá jugoslávská republika Makedonie se vyznačují nedůvěrou v instituce a patrně je zde nutné řešit problémy v oblasti transparentnosti, zatímco lidé v Turecku mají větší důvěru v hlavní politické a sociální instituce, než činí průměr za EU-27.

Politické ukazatele

- Protože nízká účast na trhu práce představuje zásadní problém, je důležité, aby se politiky v oblasti zvyšování zaměstnanosti zaměřovaly nejen na oficiálně evidované nezaměstnané, ale i na mladé lidi, kteří dosud nevstoupili na trh práce, a na ženy.
- Ve všech třech zemích je pro účely řešení problému chudoby rodin a sociálního rozvoje důležitým úkolem zajišťovat začlenění žen prostřednictvím přístupu ke vzdělávání, odborné přípravě a zaměstnání. Zlepšení rovnováhy mezi pracovním a soukromým životem bude zřejmě vyžadovat i dobré územní pokrytí, kvalitu a dostupnost služeb péče o děti a seniory.
- Vyvedení většího množství práce z neformálního sektoru do formální sféry by umožnilo lepší pokrytí sociálním zabezpečením a přineslo by příjmy pro státní rozpočet. Prioritou by mělo být řešení problémů osob, které jsou zaměstnány na krátkodobou pracovní smlouvu nebo zcela bez pracovní smlouvy a bez příspěvků na sociální zabezpečení, zvláště v Turecku.

- Politiky sociálního začlenění by se měly soustředit na zranitelné skupiny postižené chudobou a deprivací. Úsilí by se mělo zaměřit na starší osoby obecně a na mladé lidi v Turecku, na venkovské oblasti, na osoby s nízkou úrovní dosaženého vzdělání a rovněž na ženy. Sociální začlenění seniorů by bylo možné zlepšit zvýšením rozsahu veřejných důchodových systémů a zajištěním přiměřeného důchodového příjmu.
- V souladu s politikou EU jsou zapotřebí další investice do vzdělávání a celoživotního učení s cílem zvýšit začlenění na trh práce a vyvést lidi z chudoby. Vnitrostátní vývoj naznačuje poptávku po vysokoškolském vzdělávání, zvláště v Turecku a Bývalé jugoslávské republice Makedonii. Rychlý rozvoj vysokoškolského vzdělávání, k jakému došlo v Bývalé jugoslávské republice Makedonii, však přinesl vlastní problémy v oblasti regulace, které je třeba řešit.
- Politiky v oblasti bydlení by se měly zaměřovat na cenovou dostupnost bydlení přiměřené kvality pro skupiny s nižšími příjmy. Na pomoc při modernizaci nekvalitního ubytování je zapotřebí celá řada opatření. Politiky by měly také pomáhat překonat prostorový nesoulad a nepřiměřenost bytového fondu.
- Pokud jde o vysoký dopad životního prostředí na zdraví, měly by být posíleny politiky určené ke zlepšení kvality životního prostředí obytných čtvrtí, zvláště v městských oblastech.
- Velmi důležitá je reforma výdajů na služby zdravotní péče prostřednictvím investic do programů zdravotní prevence a snižování regionálních rozdílů v poskytování služeb. Zejména v Chorvatsku a Bývalé jugoslávské republice Makedonii je třeba zlepšit zdravotní stav starších lidí a v Turecku situaci žen se zhoršeným zdravotním stavem a žen trpících chronickými onemocněními. Ve všech třech zemích jsou nutné návrhy na zlepšení psychické pohody osob s chronickými onemocněními nebo zdravotním postižením.
- Mělo by se rozvíjet poskytování sociální péče a veřejných služeb s cílem nahradit podporu, která již nemusí být dostupná ze strany rodiny. Vytváření nových mechanismů společenské soudržnosti může napomoci podpora sociální a politické účasti včetně podpory EU pro organizace občanské společnosti.

Další informace

Zpráva EQLS „Quality of life in Croatia, the former Yugoslav Republic of Macedonia and Turkey“ (Kvalita života v Chorvatsku, Bývalé jugoslávské republice Makedonii a Turecku) naleznete on-line na adrese <http://www.eurofound.europa.eu/publications/htmlfiles/ef1136.htm> Souhrnnou zprávu o průzkumu EQLS a další sekundární analýzy údajů z průzkumu naleznete na internetové stránce nadace Eurofound na adrese <http://www.eurofound.europa.eu/areas/qualityoflife/eqls/>

Tadas Leončikas, vedoucí výzkumu tle@eurofound.europa.eu